

Комунальний вищий навчальний заклад
«Херсонська академія неперервної освіти»
Херсонської обласної ради

ISSN 2616-5597 (Print)

DOI 10.37915/pa.vi47

ПЕДАГОГІЧНИЙ АЛЬМАНАХ

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

Випуск 47

ХЕРСОН

2021

Збірник наукових праць «Педагогічний альманах» включено до Переліку наукових фахових видань України, категорія «Б» (наказ МОН України № 1188 від 24.09.2020 р.).

Рекомендовано до друку вченою радою Комунального вищого навчального закладу «Херсонська академія неперервної освіти» Херсонської обласної ради (протокол № 1 від 27.01.2021 р.).

Збірник включено до:

Index Copernicus, Google Scholar, Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, Open Academic Journals Index

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Василь	КУЗЬМЕНКО	доктор педагогічних наук, професор, головний редактор (Україна)
Ніна	СЛЮСАРЕНКО	доктор педагогічних наук, професор, заступник головного редактора (Україна)
Ірина	ЖОРОВА	доктор педагогічних наук, професор (Україна)
Анатолій	ЗУБКО	кандидат педагогічних наук, професор (Україна)
Ореста	КАРПЕНКО	доктор педагогічних наук, професор (Україна)
Анна	КЛИМ-КЛИМАСHEВСЬКА	доктор педагогічних наук, професор (Польща)
Олена	КОХАНОВСЬКА	доктор педагогічних наук, відповідальний секретар (Україна)
Юлія	КУЗЬМЕНКО	доктор педагогічних наук, доцент (Україна)
Ірина	КУЗЬМА	кандидат педагогічних наук (Україна)
Борис	МАКСИМЧУК	доктор педагогічних наук, доцент (Україна)
Ярослава	ОСПАНОВА	кандидат педагогічних наук, професор (Казахстан)
Раїса	СЕРЬОЖНИКОВА	доктор педагогічних наук, професор (Росія)
Наталія	ТЕРЕНТЬЄВА	доктор педагогічних наук, професор (Україна)
Олександра	ЯНКОВИЧ	доктор педагогічних наук, професор (Україна)

РЕЦЕНЗЕНТИ: Оксана ЖЕРНОВНИКОВА – доктор педагогічних наук, професор (Україна);
Тетяна СТЕПАНОВА – доктор педагогічних наук, професор (Україна)

Педагогічний альманах: збірник наукових праць / редкол. В. В. Кузьменко (голова) та ін.
Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2021. Випуск 47. 283 с.

ISSN 2616-5597 (Друкована версія)

У збірнику наукових праць відомі дослідники, педагоги-практики закладів загальної середньої, професійно-технічної та вищої освіти I-II і III-IV рівнів акредитації висвітлюють теоретичні й прикладні аспекти модернізації сучасної освітньої галузі. Упровадження репрезентованих на сторінках збірника наукових праць матеріалів сприятиме вирішенню різноманітних проблем сучасної школи.

Для науковців і педагогів-практиків закладів загальної середньої, професійно-технічної та вищої освіти.

Автори несуть відповідальність за достовірність інформації, точність фактів, цитат, інших відомостей, за порушення авторських прав будь-яких юридичних і фізичних осіб, а також за використання даних, що не підлягають публікації у відкритому друці. Думки авторів можуть не збігатися з думкою редакції. Передрук матеріалів допускається тільки з письмового дозволу редакції. При використанні матеріалів, опублікованих у «Педагогічному альманасі», посилання на збірник наукових праць обов'язкове.

ЗМІСТ

Розділ 1. ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ОРГАНІЗАЦІЇ ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ	9
<i>Сахарова О. М.</i> Фізичне виховання як складова фізичного розвитку дітей дошкільного віку	10
<i>Цюпак І. М.</i> Технологія тьюторського супроводу дітей дошкільного віку	16
Розділ 2. ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ	25
<i>Доценко С. О.</i> Досвід організації дистанційного навчання в Китаї	26
<i>Сидорович М. М.</i> Підвищення теоретичного рівня навчання біології у закладах загальної середньої освіти: стан розроблення проблеми в теорії	34
<i>Лебедева Н. М., Французова К. С.</i> Мовні стилі навчання у викладанні англійської мови: лінгводидактичний аспект	43
<i>Чайковська Г. Б.</i> Освіта для сталого розвитку в сучасній початковій школі: умови впровадження	50
Розділ 3. ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ	58
<i>Бойчук В. М., Уманець В. О., Фу Гуан</i> Міждисциплінарний підхід у професійній діяльності майбутнього викладача художньо-мистецьких дисциплін	59
<i>Іванченко Є. А., Пірко Ю. О.</i> Методика оцінювання сформованості самоосвітньої компетентності майбутнього військового інженера	68
<i>Карпенко О. Г., Остапчук В. В.</i> Теоретичні аспекти саморозвитку особистості здобувачів фахової допрофесійної освіти в умовах позанавчальної діяльності	76
<i>Кохановська О. В., Кузнецова О. М.</i> Дефінітивний аналіз проблеми професійно-педагогічної підготовки викладачів музичного мистецтва	82
<i>Мешко Г. М., Мешко О. І.</i> Збереження і зміцнення професійного здоров'я вчителів у системі післядипломної педагогічної освіти	88
<i>Апшай Ф. В.</i> Концептуальні підходи до реалізації проектного навчання в підготовці майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво»	96
<i>Бурак В. Г.</i> Принципи професійної підготовки майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи в закладах вищої освіти	102
<i>Довжук В. В.</i> Проектування тренінгового циклу формування професійної компетентності в системі професійної підготовки майбутніх магістрів фармації в умовах євроінтеграції	110
<i>Недашківський Р. М.</i> Провідні детермінанти формування професійної компетентності майбутніх трактористів-машиністів сільськогосподарського виробництва	117
<i>Свищ Л. О.</i> Ціннісні зміни як детермінанти ціннісної освіти	125
<i>Слюсаренко М. А.</i> Професійна спрямованість та управління взаємодією освітньої та самоосвітньої діяльності – стратегія якісної підготовки майбутніх учителів фізики	133
<i>Сотер М. В.</i> Провідні напрями інтенсифікації оволодіння іноземною мовою студентами інженерно-технічних спеціальностей	140
<i>Стребна О. В.</i> Капіталізація ресурсів педагогіки партнерства в умовах Нової української школи	146
<i>Шевченко Р. І.</i> Структурні компоненти та критерії ефективності ступеневої підготовки майбутніх офіцерів військово-морських сил	154
Розділ 4. ТЕОРІЯ ЗМІСТУ, ОРГАНІЗАЦІЇ ТА УПРАВЛІННЯ ОСВІТНІМ ПРОЦЕСОМ	164
<i>Шоробура І. М.</i> Особливості впровадження державно-громадського управління в закладах вищої освіти України	165
Розділ 5. СОЦІАЛЬНА ПЕДАГОГІКА	173
<i>Карпенко О. Є.</i> Насильство в сім'ї: соціально-педагогічні аспекти	174
Розділ 6. ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ	180
<i>Білавич Г. В., Слюсаренко Н. В., Савчук Б. П.</i> Підготовка учнів до життя як мета української професійної освіти на Буковині (кінець XIX – початок XX ст.)	181
<i>Біницька К. М., Мельник Р. М., Шабалтіна С. М.</i> Аналіз сучасної джерельної бази проблеми українізації шкіл у період міжвоєнного двадцятиліття XX ст.	189

Авторками проаналізовано основні принципи “*language learning styles*” у сучасній лінгводидактиці та розкрито можливості конкретного застосування їх у методиці навчання англійської мови у середній школі. Встановлено взаємозв'язки між різними підходами до вивчення мовних стилів. Визначено методи формування «відчуття стилю», відповідного комунікативній ситуації.

У широкому розумінні “*language learning styles*” розглядається у контексті загальних принципів навчання іноземної мови, проте акцентується необхідність диференційованого та особистісно зорієнтованого навчання. Авторки виходять з того, що вибір стилів навчання передбачає врахування рівня психологічної і комунікативної підготовки учнів, зокрема ступенів сформованості їхніх мовних та мовленнєвих навичок з англійської мови, а також інтелектуального рівня, вікових особистісних рис, процесів пам'яті, уваги, мислення.

Авторки розробили пропозиції щодо використання “*language learning styles*” у практиці навчання англійської мови у середній школі, а також визначили перспективу подальших досліджень у цій галузі.

Ключові слова: методика навчання, англійська мова, лінгводидактика, мовні стилі навчання (“*language learning style*”), рецепція, комунікація.

Дата надходження статті: 24.12.2020 р.

Рецензент: доктор педагогічних наук Чумак Л. В.

УДК 37(082):502/504

DOI <https://doi.org/10.37915/pa.vi47.154>

Чайковська Г. Б.;

orcid.org/0000-0003-4614-3843

ОСВІТА ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В СУЧАСНІЙ ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ: УМОВИ ВПРОВАДЖЕННЯ

У статті розглянуто проблему реалізації освіти для сталого розвитку в умовах реформування вітчизняної освіти та з урахуванням реалій і потреб сьогодення. Зокрема проаналізовано та обґрунтовано педагогічні умови реалізації цілей освіти для сталого розвитку в навчанні учнів молодшого шкільного віку. Наголошено на необхідності оновлення змісту типових освітніх програм для початкової школи контентом сталого розвитку та освіти для сталого розвитку, у т.ч. природничої, громадянської та історичної, соціальної та здоров'язбережувальної освітніх галузей, що реалізується в межах інтегрованого курсу «Я досліджую світ». Доведено, що така інтеграція відображає ідеї та принципи сталого розвитку, грамотно поєднує його ключові компоненти та сприяє формуванню в учнів початкової школи багатогранних, інтегрованих компетентностей.

Установлено, що важливою педагогічною умовою реалізації цілей освіти для сталого розвитку є використання принципів педагогіки емпатерменту (мотивації і натхнення до дії). З'ясовано, що основним методом цієї концепції є партнерство, побудоване на основі активної суб'єкт-суб'єктної взаємодії учасників освітнього процесу.

В реалізації цілей освіти для сталого розвитку в освітньому процесі початкової школи необхідним вважаємо формування в учнів таких навичок: впевненість у собі, ораторські здібності, комплексне розв'язання проблем, уміння працювати в команді, вирішення конфліктів, емоційна компетентність, креативність, уміння домовлятися, когнітивна гнучкість тощо.

Обґрунтовано важливість забезпечення інтерактивності освітнього середовища початкової школи як умови реалізації цілей освіти для сталого розвитку шляхом використання

на уроках інформаційно-комунікативних технологій та інноваційних методів навчання. Особливо це актуально в умовах дистанційного навчання.

Констатовано, що означені педагогічні умови взаємопов'язані та взаємодоповнювальні, формують сталу систему вимог, необхідних для впровадження ідей сталого розвитку в зміст освітньої програми початкової школи.

Ключові слова: освіта для сталого розвитку, педагогічні умови, концепція «Нова українська школа», інтегрований курс «Я досліджую світ», початкова освіта, реалізація цілей освіти для сталого розвитку.

Постановка проблеми. Основою забезпечення сталого розвитку суспільства була й залишається освіта як ключовий фактор, що сприяє реалізації цілей сталого розвитку й забезпечує попередження та вирішення світових криз, серед яких і пандемія COVID-19, котра виявила необхідність у здатності швидко реагувати на несподівані ризики, співпрацювати в пошуку результативних рішень.

У науковому вимірі й досі тривають спроби вчених-теоретиків та практиків зробити освіту для сталого розвитку невід'ємною складовою формальної освіти. З огляду на сказане, актуалізуються питання пошуку ефективних засобів упровадження в освітній процес вже на початковому етапі, тобто в початковій школі, умов реалізації освіти для сталого розвитку.

Аналіз досліджень. У науковому доробку є чимало праць, які засвідчують конструктивність освітніх ідей сталого розвитку, важливість їхньої адаптації до вітчизняної практики й актуальність порушених питань для сучасного освітнього простору. Насамперед це дослідження О. Безсонової, В. Боголюбова, Ю. Бойчук, О. Висоцької, Н. Гавриш, Т. Гардащук, В. Карамушкіної, І. Карпань, М. Мелманн, Л. Мельник, Н. Миськової, О. Пометун, Н. Пустовіт, Н. Рідей, Т. Смагіної та ін.

Відсутність нормативно-правової освітньої бази пояснює епізодичний характер освіти для сталого розвитку, а поодинокі впровадження її в заклади освіти базуються на інтуїзмі педагогічних колективів.

Метою статті є обґрунтування педагогічних умов реалізації цілей освіти для сталого розвитку в освітньому просторі початкової школи загалом, під час вивчення інтегрованого курсу «Я досліджую світ» зокрема.

Виклад основного матеріалу. Аналіз літературних джерел дає змогу окреслити зміст поняття «освіта для сталого розвитку» як «сучасний підхід до організації освітнього процесу, який включає інформування членів суспільства про основні проблеми сталого розвитку, формування світогляду, що базується на засадах сталості, переорієнтацію навчання з передачі знань на встановлення діалогу» [5, с. 173]. У своєму дослідженні аналізоване поняття трактуємо як форму освітньої діяльності, спрямованої на впровадження ідей, принципів та цінностей сталого розвитку в освітній процес початкової школи з метою формування у молодших школярів ключових компетентностей сталого розвитку.

Аналіз засадничих положень освіти для сталого розвитку та концепції «Нова українська школа» [2] дає нам змогу констатувати ідейну близькість цих освітніх парадигм, хоча вони й різняться термінологією. І. Коренева визначає такі їхні спільні методи і підходи до освітнього процесу: «використання активних методів навчання, педагогіка партнерства, виховання на загальнолюдських морально-етичних та соціально-політичних цінностях, розвиток трансверсальних умінь і навичок, критичного мислення, активної громадянської позиції, створення нового навчального середовища, забезпечення високої якості освіти тощо» [4, с. 19].

Зазначимо, що у світовій практиці освіта для сталого розвитку реалізується у вигляді міжпредметної, міждисциплінарної, предметної, позакласної, позашкільної, проектної моделей [6, с. 28]. На жаль, предметна модель освіти для сталого розвитку не знайшла свого відображення у вітчизняній формальній шкільній освіті. Її впровадження

відбувається шляхом включення ідей сталого розвитку до навчальних курсів і дисциплін, підготовку навчальних посібників, розробку окремих курсів зі сталого розвитку, перепідготовку педагогічних кадрів, зміну менеджменту закладу освіти тощо.

Аналіз типової освітньої програми для початкової школи (автор О. Савченко [7]) дає змогу зробити висновок, що ключова роль у реалізації цілей освіти для сталого розвитку відведена природничій, громадянській та історичній, соціальній та здоров'язбережувальній освітнім галузям, які реалізуються інтегрованим курсом «Я досліджую світ». Ця інтеграція, на нашу думку, відображає ідеї та принципи сталого розвитку та грамотно поєднує його ключові компоненти [8, с. 139].

Метою навчальної дисципліни «Я досліджую світ» є особистісний розвиток молодших школярів на основі формування цілісного образу світу в процесі засвоєння різних видів соціального досвіду, який охоплює систему інтегрованих знань про природу і суспільство, ціннісні орієнтації в різних сферах життєдіяльності та соціальної практики, способи дослідницької поведінки, які характеризують здатність учнів розв'язувати практичні задачі [7, с. 37–38]. Означена мета співвідноситься з цілями освіти для сталого розвитку, серед яких формування в молодших школярів знань та практичних навичок, які дають їм змогу приймати рішення, спрямовані на покращення якості життя без загрози для майбутніх поколінь. Без сумніву, переорієнтація традиційної освіти на цілі сталого розвитку сприятиме вихованню такої нації, у пріоритеті якої буде збереження планети для майбутніх поколінь, збереження ресурсів та зменшення забруднення, а також повага один до одного.

Зазначене вище спонукає нас до визначення та обґрунтування педагогічних умов реалізації цілей освіти для сталого розвитку на уроках «Я досліджую світ» у початковій школі, а саме: оновлення змісту типових освітніх програм для початкової школи контентом сталого розвитку та освіти для сталого розвитку; використання принципів педагогіки емпатерменту (мотивації й натхнення до дії) на уроках та позаурочній діяльності; формування у молодших школярів м'яких навичок як основи прийняття учнями правильних рішень, забезпечення інтерактивності освітнього середовища шляхом використання інформаційно-комунікативних технологій та інноваційних методів навчання.

Вважаємо, що необхідною педагогічною умовою реалізації цілей освіти для сталого розвитку в освітньому процесі початкової школи є оновлення змісту інтегрованого курсу «Я досліджую світ», що містить як природничо-наукову, так і соціально-громадянську складові. Такий підхід дає змогу наповнювати елементи природничої, економічної, інженерної, технологічної початкової освіти дітей контентом сталого розвитку та освіти для сталого розвитку.

Важливо зауважити, що реалізація означеної педагогічної умови сприятиме формуванню в учнів початкової школи здатності розуміти та реалізовувати стратегію сталого розвитку, тобто сприятиме формуванню багатогранних, міждисциплінарних та інтегрованих компетентностей, які задекларовані в концепції «Нова українська школа», зокрема уміння вчитися впродовж життя, компетентність у природничих науках і технологіях, ініціативність та підприємливість, соціальна та громадянська компетентність, обізнаність та здатність до самовираження в сфері культури, екологічна грамотність і здоровий спосіб життя [3, с. 11–12]. На нашу думку, такий компетентісний підхід забезпечує єдність двох освітніх концепцій – освіти для сталого розвитку та Нової української школи.

Реалізацію цілей сталого розвитку на уроках «Я досліджую світ» у початковій школі розглядаємо крізь призму вирішення таких завдань:

- ознайомлення учнів із концепцією сталого розвитку як ключовою стратегією вирішення глобальних проблем людства;
- розвиток у дітей молодшого шкільного віку відповідальності за власні вчинки та поведінку;

- формування в молодших школярів практичних навичок сталого розвитку;
- виховання розуміння важливості підтримки сталого розвитку кожним членом суспільства.

Оновлення змісту інтегрованого курсу «Я досліджую світ» контентом сталого розвитку та освіти для сталого розвитку вбачаємо в інтеграції змісту глобальних цілей сталого розвитку в програму курсу. Як приклад, пропонуємо теми уроків, на яких доцільно ознайомити дружокласників із стратегією сталого розвитку (табл. 1).

Таблиця 1

Зміст освіти для сталого розвитку в початковій школі

№ з/п	Глобальні цілі сталого розвитку	Теми уроків
1	Подолання бідності	Світове господарство
2	Вирішення проблем голоду	Що виготовляють або вирощують у нашому краї?
3	Підтримання хорошого здоров'я	Турбуйся про здоров'я
4	Якісна освіта	Ми другокласники і другокласниці. Якою була школа колись і якою є тепер
5	Гендерна рівність	Права та обов'язки дитини
6	Чиста вода й належні санітарні умови	Як берегти воду? Кругообіг води в природі
7	Доступна та чиста енергетика	Повітря. Як зберегти повітря чистим
8	Гідна праця та економічне зростання	Пізнай свій край
9	Промисловість, інновації та інфраструктура	Винаходи людства та їх вплив на життєдіяльність людини
10	Скорочення нерівності	Моральні норми. Навички співжиття і співпраці
11	Сталий розвиток міст та спільнот	Безпека там, де ти живеш
12	Відподальне споживання	Як берегти воду. Як економити електроенергію
13	Пом'якшення наслідків зміни клімату	Природні і штучні джерела тепла. Обігрівальні прилади
14	Збереження морських ресурсів	Охорона природи. Червона книга України
15	Захист екосистем суші	Форми земної поверхні. Гірські породи. Грунт
16	Мир, справедливість та сильні інститути	Толерантне ставлення до різноманітності культур, звичаїв
17	Партнерство заради стійкого розвитку	Моральні норми. Навички співжиття і співпраці

З таблиці 1 помітно, як ідеї сталого розвитку логічно інтегруються у зміст освітньої програми курсу «Я досліджую світ». На цих уроках діти мають дізнатися про серйозність проблеми зміни клімату у світі та можливі наслідки таких змін, вплив способів виробництва і споживання на навколишнє середовище, корпоративну соціальну відповідальність і відповідну нормативно-правову базу, порушення прав людини, гендерну нерівність, відповідальність людства за майбутнє нашої планети тощо. Метою втілення ідей сталого розвитку в освітній процес початкової школи є формування правильних звичок, поведінки та стилю повсякденного життя дітей молодшого шкільного віку. Ціль такого виховання – сформувати раціональне ставлення до використання ресурсів планети та їх свідомого заощадження, позитивне сприйняття майбутнього.

Необхідною умовою реалізації цілей освіти для сталого розвитку в освітньому процесі початкової школи вважаємо використання принципів педагогіки емпатуерменту на уроках та у позаурочній діяльності. Пріоритетним напрямом цього підходу є створення умов для формування в молодших школярів упевненості у власних силах

і можливостях, відповідальності за результати навчання, прийняття рішень щодо власного стилю життя.

Погоджуємося із висновками досліджень О. Грошовенко та Т. Кондратюк щодо принципів емпатуермент-педагогіки: повага до особистості дитини, її підтримка; стимулювання активності дітей запитаннями, а не відповідями; залучення всіх дітей до навчання з підкресленням значущості кожного з них у цьому процесі; побудова заняття на засадах комунікативності, продуктивного й толерантного співробітництва; довіра до дитини з боку педагога, надання їй можливості обирати спосіб дії, необхідні засоби й час для його реалізації; відсутність змагання, негативного оцінювання, тиску на дитину [1, с. 78].

На нашу думку, основним у педагогіці емпатуерменту є метод партнерства, за змістом якого дитина є активним суб'єктом спільної освітньої діяльності. Цей метод заснований на реальному співробітництві, демократичних і творчих засадах у процесі навчальної діяльності.

Реалізація в освітньому процесі принципів педагогіки емпатуерменту спрямована на забезпечення взаємозв'язку між цінностями і поведінкою учнів молодшого шкільного віку; активністю суб'єкта й мотивацією до діяльності задля сталого розвитку; єдність змісту цілей сталого розвитку із повсякденним життям учнів початкової школи. Цих результатів можна досягти шляхом створення психологічного комфорту учнів під час навчання, умов для висловлення та відстоювання власної думки. Без сумніву, таке середовище сприятиме розвитку в учнів ентузіазму й почуття задоволення результатами своїх рішень та діяльності, виконання дій і вироблення поведінки, орієнтованої на сталий розвиток.

Ще однією педагогічною умовою реалізації цілей освіти для сталого розвитку в освітньому процесі початкової школи є формування в учнів м'яких навичок (англ. soft skills), орієнтованих на сталий розвиток. Цей процес відбувається у декілька етапів. Спочатку на основі аналізу певного аспекту життя дитина приймає рішення, як діяти в напрямі сталого розвитку найближчим часом. Далі отримує необхідну інформацію, як діяти. Потім починає діяти, набуваючи вмінь та навичок, а далі формує звичку через багаторазове вправлення в дії [5, с. 46].

Ми виокремили основні групи «м'яких» навичок, орієнтованих на сталий розвиток, які необхідно формувати в учнів початкової школи: комунікація (здатність дитини чітко висловлювати свої думки та ідеї, ефективно використовуючи навички спілкування в різних формах і ситуаціях); співпраця і взаємодія (ефективна і продуктивна робота з усіма учасниками освітнього процесу); співчуття (прагнення діяти, щоб допомагати іншим поліпшити ситуацію, що склалася); емпатія (поєднання почуттів і сприйняття емоцій інших людей, а також здатність визначати й розуміти емоції інших людей); управління емоціями (здатність ефективно управляти своїми емоціями, думками і поведінкою); критичне мислення (проведення об'єктивного аналізу та оцінки розглянутого питання в цілях формування раціонального судження на основі фактичних даних); вирішення проблем (здатність застосовувати різні підходи до вирішення проблем (пов'язаних зі сталим розвитком) і знаходити дієві, комплексні та справедливі варіанти вирішення проблеми в інтересах сталого розвитку; відповідальне прийняття рішень (розуміння наслідків впливу поведінки однієї людини на благополуччя іншої людини).

Важливою педагогічною умовою реалізації цілей освіти для сталого розвитку в освітньому процесі початкової школи є забезпечення інтерактивності освітнього середовища шляхом використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) та інноваційних методів навчання.

Поділяємо думку вчених про те, що навчання здобувачів початкової освіти на основі застосування інтерактивних форм і методів навчання є дієвим засобом засвоєння теоретичних знань про сталий розвиток, осмисленням власної діяльності на засадах сталого розвитку, визначенням загальних та особистих здобутків задля сталого розвитку

суспільства. Найбільш уживаними інтерактивними технологіями на уроках «Я досліджую світ» є технології ситуативного моделювання (рольова гра, імітаційна гра) колективно-групового навчання (мікрофон, мозковий штурм, навчаючи вчуся, незакінчене речення, дерево рішень), кооперативного навчання (робота в групах, робота в парах, акваріум, коло ідей, проєкт); технологія опрацювання дискусійних питань (займи позицію, зміни позицію, дискусія) [6].

Особлива увага в умовах дистанційного навчання звертається на інформаційно-комунікаційні технології навчання. Їх використання обумовлене необхідністю забезпечити відповідність освітнього процесу сучасним викликам суспільства. Глобальна комп'ютеризація освітнього середовища, оснащення навчальних кабінетів сучасними мультимедіа тощо роблять освітній процес сучасним, а освіту для сталого розвитку ефективною.

Вважаємо, що означені педагогічні умови взаємопов'язані та взаємодоповнювальні, оскільки формують сталу систему вимог, необхідних для впровадження ідей сталого розвитку в зміст освітньої програми початкової школи і дають змогу молодшим школярам ефективно засвоювати знання, вміння та навички, орієнтовані на сталий розвиток.

Висновки. Освіта для сталого розвитку є важливим напрямом початкової освіти, позаяк Концепція Нової української школи декларує принципи сталого розвитку, передбачає прийняття учнями молодшого шкільного віку цінностей сталого розвитку як особистісних якостей та визначає їх готовність втілювати ідеї сталого розвитку в життя.

Вважаємо, що організація освітнього процесу початкової школи на засадах сталого розвитку буде ефективною за таких педагогічних умов: оновлення змісту типових освітніх програм для початкової школи контентом сталого розвитку та освіти для сталого розвитку; використання принципів педагогіки емпайерменту на уроках та в позаурочній діяльності; формування в молодших школярів м'яких навичок, орієнтованих на сталий розвиток, забезпечення інтерактивності освітнього середовища шляхом використання інформаційно-комунікаційних технологій та інноваційних методів навчання.

Зауважимо, що виявлені ідеї є актуальними та значущими для сучасного освітнього простору на етапі реформування національної початкової освіти. Відтак предметом подальшого вивчення є апробація визначених педагогічних умов в освітній простір початкової школи.

Список використаних джерел:

1. Грошовенко О. П., Кондратюк Т. Г. Педагогіка емпайерменту в технології екологічних коміксів. *Молодий вчений*. 2018. № 5.2. С. 76–83.
2. Концепція Нової української школи. URL: <https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2017/07/konczepczyia.pdf>
3. Коренева І. М. Освіта для сталого розвитку: реалії України. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка*. 2018. Вип. 36. С. 17–24.
4. Матюха Г. В., Соколова А. С. Розвиток м'яких навичок при навчанні школярів англійської мови. *Science, Research, Development: monografiapokonferencyjna* (м. Роттердам, 30-31 березня 2019 р.). Warszawa: Sp. z.o.o. "Diamond trading tour", 2019. Вип. "Pedagogy". № 15. С. 45–47.
5. Пометун О. І. Педагогічні засади освіти для сталого розвитку в Українській школі. *Український педагогічний журнал*. 2015. № 1. С. 171–182.
6. Пометун О. І., Пироженко Л. В., Біда О. А. Застосування інтерактивних технологій у навчанні молодших школярів: методичний посібник для вчителів початкової школи. Тернопіль: Навчальна книга Богдан, 2011. 304 с.
7. Савченко О. Я. Типова освітня програма URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2019/11/1-2-dodatki.pdf>
8. Чайковська Г. Б. Професійна підготовка майбутніх учителів початкової школи на засадах сталого розвитку. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота»*. 2020. Вип. 1 (46). С. 138–142.

References:

1. Hroshovenko, O. P., & Kondratiuk, T. H. (2018). Pedahohika empauermentu v tekhnolohii ekolohichnykh komiksiv [Formation of bases of ecological culture of junior schoolchildren by means of ecological education]. *Molodyi vchenyi*, 5.2, 76–83 [in Ukrainian].
2. Kontseptsiiia Novoi ukrainskoi shkoly [The concept of the New Ukrainian school]. Retrieved from https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2017/07/konczepczyia_tf_APA.pdf [in Ukrainian].
3. Koreneva, I. M. (2018). Osvita dlia staloho rozvytku: realii Ukrainy [Education for sustainable development: the realities of Ukraine]. *Visnyk Hlukhivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Oleksandra Dovzhenka*, 36, 17–24 [in Ukrainian].
4. Matiukha, H. & Sokolova, A. (2019). Rozvytok miakykh navychok pry navchanni shkoliariv anhliiskoi movy [Soft skills development while teaching the English language to school students]. In *Science, Research, Development*, (pp. 45–47). Warszawa: Sp. z.o.o."Diamond trading tour" [in Ukrainian].
5. Pometun, O. I. (2015). Pedahohichni zasady osvity dlia staloho rozvytku v Ukrainiskii shkoli [Pedagogical principles of education for sustainable development in the Ukrainian school]. *Ukrainskyi pedahohichnyi zhurnal*, 1, 171–182 [in Ukrainian].
6. Pometun, O. I., Pyrozhenko, L. V., & Bida, O. A. (2011). *Zastosuvannia interaktyvnykh tekhnolohii u navchanni molodshykh shkoliariv* [The use of interactive technologies in teaching elementary school children]. Ternopil: Navchalna knyha Bohdan [in Ukrainian].
7. Savchenko, O. Ya. Typova osvitnia prohrama [Typical educational program]. Retrieved from <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2019/11/1-2-dodatki.pdf> [in Ukrainian].
8. Chaikovska, H. B. (2020). Profesiina pidhotovka maibutnikh uchyteliv pochatkovoii shkoly na zasadakh staloho rozvytku [Professional education of future primary school teachers on the basis of sustainable development]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Serii: «Pedahohika. Sotsialna robota»*, 1 (46), 138–142 [in Ukrainian].

Chaikovska A. B.,

orcid.org/0000-0003-4614-3843

**EDUCATION FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN MODERN PRIMARY SCHOOL:
CONDITIONS OF IMPLEMENTATION**

The article considers the problem of implementing education for sustainable development in the context of reforming national education and taking into account the realities and needs of today. In particular, the pedagogical conditions for the implementation of educational goals for sustainable development in the education of primary school students were analyzed and substantiated. Emphasis is placed on the need to update the content of standard primary school curricula with sustainable development content and education for sustainable development, including natural, civic and historical, social and health education sectors, which are implemented within the integrated course "I explore the world". It is proved that such integration reflects the ideas and principles of sustainable development, competently combines its key components and contributes to the formation of multifaceted, integrated competencies in primary school students.

It is established that an important pedagogical condition for educational goals for sustainable development is the use of pedagogical principles empowerment (motivation and inspiration for action). It was found that the main method of this concept is a partnership, which was built on the basis of active subject-subject interaction of participants in the educational process.

In the implementation of educational goals for sustainable development in the educational process of primary school we consider it necessary to form students' soft skills: self-confidence, public speaking skills, complex problem solving, ability to work in a team, conflict resolution, emotional competence, creativity, ability to negotiate, cognitive flexibility, etc.

The importance of ensuring the interactivity of the educational environment of primary school as a condition for achieving the goals of education for sustainable development through the use of information and communication technologies and innovative teaching methods in lessons. This is especially true in the context of distance learning.

It is stated that these pedagogical conditions are interconnected and complementary, form a stable system of requirements necessary for the introduction of sustainable development ideas in the content of the educational program of primary school.

Key words: education for sustainable development, pedagogical conditions, the concept of "New Ukrainian school", integrated course "I explore the world", primary education, realization of goals of education for sustainable development.

*Дата надходження статті: 22.12 2020 р.
Рецензент: доктор педагогічних наук, професор Янкович О. І.*